

Bölüm 4

TÜRKİYE’DE ARGE VE İNOVASYONA YÖNELİK KAMU MALİYESİ TEŞVİKLERİ

Erdoğan TEYYARE¹, Esra KESKİN²

Giriş

Küresel ekonomik ve sosyal düzen gereğince; bilim ve teknolojinin insan yaşamının her alanına aktif bir şekilde girmesi ve insanlığın bu alanlara yönelik olan ilgi ve isteğinin artması, “güncel olma ve yenilikleri takip etme” zorunluluğunu da beraberinde getirmiştir. Bilim ve teknolojinin etkin bir şekilde kullanıldığı alanlarda, kaynakların daha etkin ve verimli bir şekilde yürütüldüğü, güncel yenilik ve gelişmelerin, daha etkin bir şekilde kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bireyler üzerinde dahi, bu kadar etkin bir ağırlığa sahip olan teknolojik gelişmelerin, firmalar ve ülkeler üzerinde ne derece etkin bir rol oynayacağı, herkes tarafında kolaylıkla tahmin edilebilen bir durumu yansıtmaktadır. Devletler; sözü edilen teknolojik ve bilimsel gelişmelere destek olma anlamında, bir takım görev ve sorumluluklara sahiptir. Teknolojinin ve bilimin gelişmesiyle beraber, özellikle Ar-Ge ve inovasyon alanlarına verilen önem ve öncelik de paralel bir şekilde artmıştır.

Küreselleşme; uluslararası işbirliği, ekonomi, eğitim, kültür, sosyal yaşam vb. alanlar üzerinde oldukça farklı etkilere yol açmış ve bu durum, bilime ve teknolojiye verilen önemin daha da artmasına neden olarak, bu konuya gösterilen ilginin de artmasına neden olmuştur. Yenileşme ve değişim çabalarının; her geçen gün, artan bir hızla devam ettiği günümüz şartlarında, “bilgi”, en önemli üretim faktörlerinden biri olmuş ve Ar-Ge, inovasyon ve diğer bilimsel ve teknolojik faaliyetler, ekonomik büyüme ve kalkınmanın, en önemli koşullarından biri haline gelmişlerdir. Bu tür faaliyetler; yalnızca ekonomik büyüme ve kalkınma açısından önemli olmamakta, aynı zamanda, küresel anlamdaki rekabet şartları açısından da, oldukça önemli belirleyiciler olarak karşımıza çıkmaktadırlar (Tünen, 2011).

Özellikle son yıllarda; bilimsel ve teknolojik gelişmeler açısından, ülkeler arasında var olan rekabet hali, herkesin dikkatini çeken bir durumu yansıtmaktadır. Bu kapsamda; ülkelerin bu tür faaliyetler için ayırdığı kaynak miktarı ve sağlamış olduğu destek ve teşvikler, rekabet edebilme gücünün artması bakımından oldukça önemli olmaktadır. Gelişmiş ülkeler tarafından gerçekleştirilen harcamaların içeriğine bakıldığında; Ar-Ge ve inovasyon faaliyetleri için, önemli miktarlarda kaynak

¹Dr. Öğr. Üyesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, İletişim: erdoganteyyare@gmail.com

²Araştırma Görevlisi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, İletişim: esra.keskin@cbu.edu.tr

Türkiye ve diğer ülkeler açısından, Ar-Ge ve inovasyon faaliyetlere verilen önem ve ilgili faaliyetlerin değerlendirilmesi yapıldığında; Türkiye'nin bu tür faaliyetlerin geliştirilmesi için, çok daha fazla çabalaması ve daha fazla özen göstermesi gerektiği söylenebilmektedir. Ar-Ge ve inovasyon faaliyetlerine ilişkin; istatistikî verilere bakıldığında, Türkiye'nin geçmişten günümüze, diğer ülkelere nazaran çok daha geride olduğu ve ilerleyen zamanlarda da, aradaki farkın kapatılması adına etkin bir sonuca ulaşamadığı görülmektedir. Bu bağlamda; özellikle Ar-Ge harcamalarına verilen önem ve ayrılan kaynağın seviyesi artırılmalı ve ayrılan kaynakların da, etkin bir şekilde kullanımına yönelik, etkili bir program oluşturulmalıdır.

Türkiye'de; Ar-Ge ve inovasyon bağlamında verilen destek ve teşviklerin kapsamına bakıldığında; özellikle TÜBİTAK, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, Türkiye Bilimler Akademisi, KOSGEB vb. kurumların etkililiği dikkat çekmektedir. Ar-Ge ve inovasyona yönelik her türlü desteği ve yardımı sağlamaktan çekinmeyen bu kurumlar, ülkenin bilimsel ve teknolojik anlamdaki geleceğine de, oldukça etkili katkıları sunmaktadırlar.

Türkiye'nin bilimsel, teknolojik ve yenileşme anlamında, daha iyi yerlere gelebilmesi ve hak ettiği sıralamaya girebilmesi için, bu tür alanlara sağlanacak olan destek ve teşviklere daha fazla özen göstermesi gerekmektedir. Öte yandan; özel sektörün ve diğer paydaşların, Ar-Ge ve inovasyon faaliyetlerine dönük yatırımlarını artırması ve bu konuda daha fazla çalışması gerekirken, devletin de, bu alanlarda faaliyet gösterecek olan kurum ve kuruluşları, kamu maliyesi araçlarını kullanarak, daha etkin bir şekilde teşvik etmesi gerekmektedir. Öte yandan; devletin bu bağlamda, gerektiğinde bir takım ayrıcalık ve imtiyazlar sunarak, bu tür faaliyetlerin desteklenmesine yardımcı olması gerekmektedir.

Kaynakça

- Aras, G., Tezcan N., Furtuna Ö. K. & Aybars A. (2014). Firmaların Ar-Ge Ve İnovasyon Performansının Stratejik Analizi. İstanbul Ticaret Odası İTO Yayınları KOBİ Araştırmaları 10.
- Arpacı, Ö. A. (2007). Ar-Ge Giderlerinde Eski ve Yeni Teşvik Sistemi. Maliye Bakanlığı.
- Arslan, K. (2005). Bölgesel Kalkınma Farklılıklarının Giderilmesinde Etkin Bir Araç: Bölgesel Planlama ve Bölgesel Kalkınma Ajansları. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 7, Cilt:1: 275-294.
- Bakan, İ., Doğan, İ. F. & Kılıç M. (2013). Ar-Ge Faaliyetlerinde İnsan Kaynaklarının Önemi. *Akademik Bakış Dergisi* 36: 1-15.
- Dam, M. M & Yıldız, B. (2016). Brics-Tm Ülkelerinde Ar-Ge Ve İnovasyonun Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Ekonometrik Bir Analiz. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 33: 220-236.
- Elçi, Ş. (2008). İnovasyon Rehberi: Kârlılık ve Rekabetin Elkitabı. Ankara: İnomer Yayınları.
- Erkek, A. (2017). *2005-2015 Yılları Arasında Türkiye'de Uygulanan Ar-Ge Ve İnovasyon Politikalarının Kobi'ler Üzerindeki Etkisi: Konya Tarım Alet Ve Makineleri İmalat Sektörü Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: KTO Karatay Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Girgin, A. (2014). *Ar-Ge'ye Dayalı İnovasyonun Katma Değere Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- İSTKA (2012). *Türkiye Ve İstanbul Bölgesi'nde Ar-Ge Ve Yenilik*. (07/03/2018 tarihinde <http://www.istka.org.tr/media/20852/t%C3%BCrkiye-ve-%C4%B0stanbul-b%C3%B6lgesi-nde-ar-ge-ve-yenilik.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- Karadeniz, O. (2016). *Türkiye' de İnovasyon ve Kamu Politikası*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- KOSGEB, (2018). (29 Mart 2018 tarihinde <http://www.kosgeb.gov.tr> adresinden ulaşılmıştır).
- Kuczarski T, Middlebrooks A. & Swaddling (2000). *Innovating the Corporation: Creating Value for Customers and Shareholders*. Chicago: NTC/Contemporary Publishing Group.
- Kutbay, H. & Öz, E. (2017). Ar-Ge Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye ve Seçilmiş Ülkelerde Vergi Teşvikleri Boyutuyla Ekonometrik Analiz. *Maliye Dergisi, Temmuz-Aralık 2017* 173: 331-361.
- Nafgizer, E. W. (2006). *Economic Development*. New York: Cambridge University Press.
- MÜSİAD, (2012). *Küresel Rekabet İçin Ar-Ge ve İnovasyon, Stratejik Dönüşüm Önerisi, Araştırma Raporları*: 76. İstanbul: Pelikan Basım.
- OECD, (2002). *Frascati Manual, Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Experimental Development*, 6. Version. Paris: OECD.
- Örtlek, Z. (2015). İnovasyon Ve Bölgesel Kalkınma Perspektifinden Türkiye. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aksaray: Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özbek, H. (2013). İnovasyon Göstergeleri Açısından Türkiye' nin Avrupa Birliği Ülkeleri Arasındaki Yeri: Çok Değişkenli İstatistiksel Bir Analiz. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztan, A. (2011). *Ar-Ge Üzerine Düşünceler*. (10/03/2018 tarihinde http://www.gidamo.org.tr/resimler/ekler/78d0bac6fb39944_ek.pdf?tipi=5&toru=H&sube=0 adresinden ulaşılmıştır).
- Şen, N. (2017). İnovasyon Ve Girişimcilik: Kamuda İnovasyon İle İlgili Bir *Uygulama*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- T. C Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı KOSGEB Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı. (2013). *Araştırma-Geliştirme, İnovasyon ve Endüstriyel Uygulama Destek Programı Proje Hazırlama Kılavuzu*. Ankara.
- TTGV, (2018). (28 Mart 2018 tarihinde <http://www.ttg.gov.tr> adresinden ulaşılmıştır).
- TÜBA, (2018). (28 Mart 2018 tarihinde <http://www.tuba.gov.tr> adresinden ulaşılmıştır).
- TÜBİTAK (2018). (21 Mart 2018 tarihinde <https://www.tubitak.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.)
- Tünen, T. (2011). *2000-2010 Yılları Arasında Türkiye'de Uygulanan İnovasyon Politikalarının Kobi'ler Üzerindeki Etkisi: Konya Organize Sanayi Bölgesinde Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.